

Опис-моделювання в ментально-мовних структурах: когнітивний простір, концептуарія, концептосфера

У статті досліджено методологічні підходи до опису-моделювання когнітивного простору сучасного англomовного бізнес-дискурсу. Розглянуто базові поняття когнітивної лінгвістики – «когнітивний простір», «концептуарія», «концептосфера», тж. «лінгвоконцептосфера» й суміжні з ними поняття «когнітивна база», «семіосфера», «семантичний простір», «семіотичний простір», «концептуальний простір», «концептуальна система», «концептуальна галузь», «концептополе» та «концептуарія». Розглянуто походження терміна *концептосфера*, його дефініції, структурну організацію позначуваного ним референта. Установлено, що концептосферу складає сукупність системно організованих концептів, які утворюють певну ієрархію із супер-, макро-, базових та міні-концептів, що профілюються в три можливі проекції: мовну свідомість, мовну репрезентацію, текст або дискурс. На рівні горизонтальних відношень концепти пов'язані між собою семантичними, логіко-поняттєвими, смисловими, асоціативними та формально-структурними зв'язками.

Ключові слова: когнітивний простір, концептосфера, концептуарія, концепт, бізнес-дискурс, опис-моделювання.

Постановка наукової проблеми та її значення. Визначення поняття «[лінгво]концептосфера», його змісту й структурних одиниць позначуваного ним референта – одна з ключових *проблем* сучасних когнітивних студій. Ці проблеми розкрито в низці наукових праць, серед яких, насамперед, потрібно згадати роботи С. А. Борисової, С. А. Жаботинської, В. І. Іващенко, Т. А. Космеди, Д. С. Лихачова, В. Нерознак, Р. Павільоніса, М. Полюжина, З. Д. Попової й І. А. Стерніна, А. Приходька, Ю. Є. Прохорова, О. О. Селіванової, Н. В. Слухай, Ю. Степанова, В. І. Убийко [2; 6; 8; 10; 14; 16; 18; 21–29] та ін. У цих працях науковці намагаються дати власне розуміння й визначення ментально-мовного феномену [лінгво]концептосфери та суміжних із ним понять, інтерпретуючи його в притаманний їм спосіб. **Мета** нашого дослідження – аналіз відомих підходів і тлумачень означеного поняття з подальшим напрацюванням методологічних підходів до вивчення когнітивного простору сучасного англomовного бізнес-дискурсу, що й визначає його *актуальність*. **Завдання** дослідження складають розроблення власної дефініції поняття «лінгвоконцептосфера», визначення структурної організації позначуваного ним референта та напрацювання теоретичних положень для подальшого їх застосування в процесі дослідження когнітивного простору сучасного англomовного бізнес-дискурсу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. Поняття концептосфери національної мови, що набуло популярності в сучасних лінгвокогнітивних студіях, уведене в науковий обіг російським філологом Д. С. Лихачовим (за аналогією з біосферою та ноосферою¹ В. І. Вернадського) на позначення словникового запасу мови чотирьох рівнів: сам словниковий запас (уключаючи фразеологізми), значення словникового типу, концепти як певні підстановки значень, приховані в тексті заступники, потенції значень і концепти окремих значень слів, а також назви літературних та фольклорних творів, які породжують концепти [14, с. 6]. Останні складники дають підстави автору ототожнювати концептосферу мови з концептосферою національної культури. У більш пізніх працях концептосферу мови визначають як *сукупність концептів*, поєднаних на підставі тієї чи іншої ознаки, що має національно-культурну специфіку; сукупність потенцій словникового запасу мови або окремого її носія [32, с. 89]. Визначення концептосфери як *сукупності* або *системи концептів* віднаходимо також у Ю. Н. Петеліної, яка розглядає концептосферу як «духовно, фізично, історично, національно-культурно обумовлену реалізацію сприйняття об'єктивного світу у формі цілісного образу, що розкладається на свої складові – концепти» [19, с. 467]. Л. Н. Шевирдяєва, аналізуючи концептосферу конституційного права США, запроваджує поняття ідіоконцептосфери як сукупності індивідуально важливих концептів у носія професійно-правової свідомості, тобто окремого індивідуума [31]. У колективній праці *Когнітивна лінгвістика* З. Д. Попова й І. А. Стернін наголошують на системній стороні цього феномену, визначаючи його як *упорядковану сукупність ментальних одиниць*, які «вступають у системні

Ноосфера – це такий стан світу людини, коли науковий розум і практична діяльність стають планетарною силою, сумірною із силами природи. Релігійний варіант ноосфери розробив Тейяр де Шарден, сам термін запровадив у науковий обіг французький філософ і математик Е. Леруа у 1927 р. [30, с. 433].

© Науменко Л., 2016

відношення подібності, відмінності та ієрархії з іншими концептами» [32, с. 36]. Ця теза, що наголошує на упорядкованому характері визначеного об'єкта, підтверджується аргументом про існування загального принципу системності, що повинен поширюватися й на національну концептосферу, оскільки «саме мислення передбачає категоризацію предметів, а категоризація передбачає упорядкування її об'єктів» [32, с. 36]. Д. С. Лихачов стверджує, що концепти не існують ізольовано. Уся сукупність вербалізованих концептів утворює концептосферу мови [14, с. 5]. Концептосфера мови – це «складна система, утворена перетинами й переплетіннями численних і різноманітних структурних об'єднань та груп, які «упаковані» в ланцюжки, цикли, розгалужені дерева, поля з центром та периферією тощо» [32, с. 62]. Із погляду С. Кошарної, концептосфера утворює різноманітні типи об'єднань концептів (від бінарних опозицій до концептуальних рядів і множин), які формують поля, а об'єднання полів складають концептосферу [11, с. 54]. У розумінні В. І. Іващенко, концептосфера – це складний конгломерат, який містить *ядерні / польові / цільові* структури з чітко визначеним ядром, центром та периферією, маргінальною зоною, що виявляє себе в дихотомії «*основне – неосновне знання*»; *ієрархічні / таксономічні* (рівноправні) структури як сукупності концептів, пов'язаних між собою родо-видовими (гіперогіпонімічними) відношеннями; *циклічні / кільцеві* структури, у яких концепти пов'язані так, що утворюють замкнене коло (ефект «квзіконцепту»); *ризоморфні* структури з місцями розриву відношень між концептами (фрагменти «незнання» в знаннєвому континуумі) і фрагментів накладання одних концептуальних структур на інші; *фреймові* структури, у яких концепти об'єднуються не на основі концептуальної ознаки, а на основі тієї чи іншої тематичної ситуації; *локусні* структури, де концепти – це такі фрагменти ментального простору, що мисляться як сукупність окремих об'єктів, які мають, наприклад, власні імена; *кластерні* структури як підмножини / підмножинності подібних ментальних структур, об'єднаних однією спільною ознакою; структури на зразок *сітки*, у яких концепти групуються на основі кількох ознак, що формують різні рівні відношень та ін. [8, с. 108–109]. Дослідниця робить закономірний висновок: таке бачення структурно-архітектурної організації концептосфери якнайкраще увиразнює той факт, що концепт vs. концептосфера – це не що інше, як *фрагментарна цілісність*, де фрагменти можуть об'єднуватися на основі якоїсь *актуальної для суб'єкта пізнання ознаки* (а можуть і перериватися) [8, с. 109].

У своїй праці «*Свої середі чужих*»: *миф или реальность?* В. В. Красних послуговується еквівалентними поняттями «когнітивний простір» та «когнітивна база», поділяючи перше на «колективний когнітивний простір» та «індивідуальний когнітивний простір» людини [12, с. 61]. Якщо «когнітивний простір» – це певним чином структурована сукупність знань та уявлень, то, відповідно, «колективний когнітивний простір» – це певним чином структурована сукупність знань й уявлень, що обов'язково мають усі особистості того чи іншого соціуму, а «індивідуальний когнітивний простір» – це певним чином структурована сукупність знань та уявлень, що належить будь-якій мовній особистості [12, с. 61]. Попередні автори роблять логічний висновок, що когнітивна база народу, або базове стереотипне ядро знань (згідно з Ю. Є. Прохоровим), існує, але виокремлюється з індивідуальних концептосфер як певна їх частина, яка одночасно належить усім членам лінгвокультурної спільноти й далі, якщо існують національна та індивідуальна концептосфери, то логічно припустити існування групових концептосфер, таких як професійна, вікова, гендерна та ін. [32, с. 37].

Далі З. Д. Попова й І. А. Стернін розвивають думку про існування різнопланових концептосфер у ментальному просторі носіїв мови, адже концептосфера – це об'ємне та багатовимірне поняття, у якому розмежовуються національна концептосфера – упорядкована сукупність концептів у свідомості носіїв мови (онтологічний аспект), мовна концептосфера – відображення концептів у семантичній структурі мови (семантичний аспект), художня концептосфера окремого автора, твору, напряму (естетичний аспект), концептосфера групи – політичної, вікової, професійної (соціальний аспект), концептосфера особистості (лінгвосоціопсихологічний аспект) [32, с. 62].

Ю. Є. Прохоров вводить розмежування семантично близьких понять «семантичний простір», «семіотичний простір» та «концептуальний простір». Під семантичним простором він (як і С. А. Борисова [Борисова 2004, 2004*]) розуміє сукупність мовних одиниць, що утворюють з іншими одиницями мови асоціативні зв'язки, мають різні асоціативно-мовні мережі. Семіотичний простір у його тлумаченні – це сукупність правил розуміння, оцінки й організації хаосу людського буття [25, с. 84]. Сукупність семантичних сфер і семіосфер створює умови для виникнення сфер вищого порядку – концептосфер, сукупність яких складає концептуальний простір буття [24, с. 119]. Емпіричне дослідження концептуального простору здійснює О. В. Анопіна в дисертаційній праці «*Концептуальна структура англомовної реклами косметики*» [1], застосовуючи модель міжфреймової сітки, що впорядковує й

забезпечує зв'язність рекламного тексту. Рольовими слотами цієї сітки є ІНСТРУМЕНТ, ДЖЕРЕЛО, ПАЦІЄНС, АГЕНС і ЕКСПЕРТ, які співвідносяться з такими предметними сутностями, як косметичний засіб, фірма-виробник, об'єкт застосування, споживач та авторитетна «третя особа». Відношення (R), що виникають між слотами, поняттєво пов'язані з ролями і є константами рекламного тексту [1, с. 8].

У науковій літературі побутують також паралельні терміни: *концептуальна галузь* (В. Нерознак, Ю. Степанов), *концептополе* (А. Приходько) та *концептуальна система* (Р. Павільоніс, М. Полложин, О. Селіванова). Якщо в першому випадку *концептуальна галузь / концептосфера* – це власне ідеографічні синоніми на позначення того самого поняття, то в другому – наголошено на структурній організації концептів за польовим принципом (центр – периферія), що не заперечує можливості такого структурування концептів у межах лінгвоконцептосфери. Селіванова визначає концептуальну систему як «сукупність концептів у свідомості людини, що відтворює у вигляді структурованих й упорядкованих знань уявлення про світ, дійсність і результати внутрішнього рефлексивного досвіду людини» [26, с. 49], що в цілому збігається з визначенням лінгвоконцептосфери в науковій літературі. Натомість поняття «концептуальна система» деякі дослідники вважають більшою структурною одиницею відносно поняття лінгвоконцептосфери (Т. А. Космеда та Н. В. Плотнікова, Н. В. Слухай, О. С. Снитко й Т. П. Вільчинська) [10; 27]. Так, на думку Н. В. Слухай та ін., концептосистему доцільно визнати як родове поняття стосовно певних концептосфер, із якими вона перебуває в гіперо-гіпонімічних відношеннях [27, с. 184]. Із цим можна погодитись у тому розумінні, що різним концептосферам (наукова, побутова, професійна тощо) бракує родового поняття, під яке їх можна було б підвести.

Подальший поділ фрагмента знання, що його позначає термін *концептосфера*, пропонує С. А. Жаботинська: КС (увесь аналізований поняттєвий простір), домен (інформаційний вузол), парцела (вузол у межах домена), концепт (конституент парцели, позначений окремим словом або іншою мовною одиницею) [6, с. 5]. Домен – це певна ділянка когнітивного простору, на який профілюється концепт. Це своєрідний контекст, фон концепту, адже «концепт можна адекватно осмислити лише в контексті структур фонових знань, частиною яких він є» [6, с. 2]. Р. Ленекер описує відношення між концептом і доменом у термінах «профіль – база» [33], Л. Талмі – у термінах «фігура – фон» [34]. Дещо по-іншому осмислює це поняття В. Л. Іващенко: «домен – це макрофрагмент когніції (сукупність концептів), співвідносний з певною функціональною / предметною сферою або сферою знання» [9]. Поняття «домен», на нашу думку, є цілком закономірним у тому сенсі, що концептосфера – надто об'ємне поняття, у межах якого можна структурно виділити менші за обсягом тематичні ділянки, як, наприклад, це робить Ю. В. Данюшина, виокремлюючи в когнітивному просторі мережевого бізнес-дискурсу домени «людина», «бізнес» і «працевлаштування» [5].

Проте більшість дослідників схильні вважати, що базовою структурною одиницею концептосфери є саме концепт [4; 7; 13–15; 20; 22; 25; 29; 31] та ін. У зв'язку з цим виникає принаймні два запитання: щодо кількісної наповненості концептами різних концептосфер і щодо категоріального статусу цих концептів. Як зауважує Ю. С. Степанов, кількість базових концептів культури незначна, чотири-п'ять десятків, а сама духовна культура полягає в операціях із цими концептами [28, с. 5]. Звідси О. Н. Кушнір робить цілком обґрунтований висновок: концепти є найзначущішими для певної [лінгво]культури [а також сфери спілкування, особистості] смислами, заради вербалізації яких й існує мова [13]. Із цією метою дослідники наголошують на необхідності створення *концептуарії* – переліку основних концептів, вербалізованих засобами природної мови, що співвідноситься з глибинним рівнем лексику, В. В. Виноградов називає *основним словниковим фондом* [3, с. 47].

Щодо другого запитання О. Н. Кушнір стверджує, що концептосфера – це сукупність концептів різного ступеня узагальнення [13]. Зі свого боку, В. І. Убийко зауважує: «в межах концептосфери потрібно розмежовувати суперконцепти, макроконцепти, базові концепти та мініконцепти. Лексема, що вербалізує суперконцепт, має найбільші семантичні зв'язки. Так, для концептосфери мови інтегративним суперконцептом є концепт «людина». Через імпліцитні й експліцитні зв'язки він пов'язаний абсолютно з усіма сферами, у тому числі зі сферою «Всесвіт» [29, с. 39]. На думку Т. Г. Нікітіної, «концепт «людина» є ключовим у загальномовній картині світу. Якщо ідеографічну схему словника побудувати з опорою на цей суперконцепт, то вона зафіксує виключно антропоцентричне концептуальне структурування дійсності, виокремлення пріоритетів із погляду життєвого досвіду» [17, с. 71].

Важливе для нас положенням – також те, що від кожного концепту можна провести проекцію в три сфери: 1) мовної свідомості; 2) мовної репрезентації; 3) тексту [29, с. 38], а отже й дискурсу.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Для здійснення аналізу концептуальної організації сучасного англомовного бізнес-дискурсу виходимо з таких положень:

1. Концептосфера – це сукупність системно організованих концептів, які профілюються в дискурсі, у нашому випадку – сучасний англомовний бізнес-дискурс.

2. Тут і в подальшому на позначення цього поняття послугуватимемося терміном *лінгвоконцептосфера*, адже кожен концепт, крім ментального компонента, зазвичай має своє мовне вираження.

3. Концепти в межах лінгвоконцептосфери структуровані ієрархічно (вертикально) й пов'язані між собою семантичними, логіко-поняттєвими, смисловими, асоціативними та формально-структурними зв'язками (горизонтальні відношення).

4. Ієрархію концептів у межах лінгвоконцептосфери утворюють макроконцепт, який посідає суперординаційний рівень; базові концепти, що посідають ординаційний рівень, пресубординаційні концепти, які утворюють пресубординаційний рівень, та субконцепти, що формують субординаційний рівень.

5. Горизонтальні відношення між концептами одного рівня вирізняються в семантичних значеннях слів-вербалізаторів, логіко-поняттєвих зв'язках між еквіполентними поняттями, які існують у структурі концептів, смислових зв'язках між номінаторами концептів у дискурсі, асоціативних зв'язках, що виникають у колективній професійній свідомості носіїв англійської мови у формі прототипів, стереотипів та антропосимволів, формально-структурних зв'язках, які структурують концепти в певні схеми й сценарії.

Виходячи з напрацьованих положень, у **перспективі** плануємо розроблення концептуальної моделі фрагмента лінгвоконцептосфери сучасного англомовного бізнес-дискурсу.

Джерела та література

1. Анопіна О. В. Концептуальна структура англомовної реклами косметики : автореф. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови / О. В. Анопіна. – К. : КДЛУ, 1997. – 18 с.
2. Борисова С. А. Онтологическая триада «пространство – субъект – текст» как специфическая коммуникационная система (психолингвофилософское исследование) : автореф. ... д-ра філол. наук : 10.02.19 – теория языка / С. А. Борисова. – Ульяновск : Изд-во УГУ, 2004. – 49 с.
3. Виноградов В. В. Об основном словарном фонде и его словообразующей роли в истории языка / В. В. Виноградов // Виноградов В. В. Избранные труды : Лексикология и лексикография. – М. : Наука, 1977. – С. 47–68.
4. Глазкова Т. В. Концептосфера как система культурных смыслов [Электронный ресурс] / Т. В. Глазкова. – Режим доступа : // <http://sociosfera.com/publication/conference/2013/166/konceptosf>
5. Данюшина Ю. В. Многоуровневый анализ англоязычного селевого бизнес-дискурса : автореф. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 – германские языки ; 10.02.19 – теория языка / Ю. В. Данюшина. – М. : Ин-т языкознания РАН, 2011. – 45 с.
6. Жаботинская С. А. Концепт / домен: матричная и сетевая модели / С. А. Жаботинская // Культура народов Причерноморья. – 2009.– Т. 1, №168. – С. 254–259.
7. Зусман В. Г. Национальная концептосфера и политическая нация [Электронный ресурс] / В. Г. Зусман, З. И. Кирнозе. – Режим доступа : www.hse.ru/pubs/share/direct/document/64467609
8. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія / В. Л. Іващенко. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2006. – 328 с.
9. Іващенко В. Л. Матеріали до словника-мінімуму основних термінопонять концептуальної семантики [Електронний ресурс] / В. Л. Іващенко. – Режим доступу : <http://term-in.org/goods/15-1-1-1/category/31/>
10. Космеда Т. А. Лінгвоконцептологія: мікроконцептосфера СВЯТКИ в українському мовному просторі : монографія / Т. А. Космеда, Н. В. Плотнікова. – Львів : ПАІС, 2010. – 408 с.
11. Кошарная С. А. Миф и язык / С. А. Кошарная. – Белгород : БГУ, 2002. – 287 с.
12. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. В. Красных. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 375 с.
13. Кушнир О. Н. Лингвоконцептография в структуре лингвоконцептологии [Электронный ресурс] / О. Н. Кушнир. – Режим доступа : ftp://lib.herzen.spb.ru/text/kushnir_114_164_171-pdf
14. Лихачёв Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачёв // Изв. АН : Сер. лит. и язык. – 1993. – Т. 52, № 1. – С. 3–9.
15. Мишланова С. Л. Современная концептосфера: направления и перспективы [Электронный ресурс] / С. Л. Мишланова, Т. М. Пермякова. – Режим доступа : http://www.psu.ru/psu/files/0549/19_Mishlanova.doc
16. Нерознак В. П. От концепта к слову: к проблеме филологического концептуализма / В. П. Нерознак // Вопросы филологии и преподавания иностранных языков. – Омск, 1998. – С. 80–85.
17. Никитина Т. Г. К вопросу о классификационной схеме фразеологического идеографического словаря / Т. Г. Никитина // ВЯ. – 1995. – № 2. – С. 68–83.

18. Павилёнис Р. И. Проблемы смысла. Современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павилёнис. – М. : Мысль, 1983. – 286 с.
19. Петелина Ю. Н. Торг // Антология концептов / Ю. Н. Петелина, под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – М. : «Гнозис», 2007. – С. 467–474.
20. Пименова М. В. Концептуальные исследования : учеб. пособие / М. В. Пименова, О. Н. Кондратьева. – М. : Флинта ; Наука, 2011. – 176 с.
21. Полюжин М. М. Концепт як базова когнітивна сутність / М. М. Полюжин // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – К. : Логос, 2001. – № 5. – С. 182–184.
22. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ : Восток-Запад, 2007. – 314 с.
23. Приходько А. Н. Концепт и концептосистемы / А. Н. Приходько. – Днепропетровск : Белая Е. А. [изд.], 2014. – 307 с.
24. Прохоров Ю. Е. В поисках концепта : монография / Ю. Е. Прохоров. – М. : Флинта ; Наука, 2009. – 176 с.
25. Прохоров Ю. Е. К проблеме «концепта» и «концептосферы» / Ю. Е. Прохоров // Язык. Сознание. Коммуникация : сб. ст. / отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. – М. : МАКС Пресс, 2005. – Вып. 30. – С. 74–94.
26. Селіванова О. О. Теоретичні засади й дослідницькі можливості концептуального аналізу / О. О. Селіванова // Нова філологія. – 2007. – № 27. – С. 49–63.
27. Слухай Н. В. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навч. посіб. / Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 367 с.
28. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – 3-е изд. – М. : Академ. проект, 2004. – 992 с.
29. Убийко В. И. Концептосфера человека в семантическом пространстве языка [Электронный ресурс] / В. И. Убийко // Вестник ОГУ, 2004. – № 5 – Режим доступа : www.vestnik.osu.ru/2004_5/6.pdf
30. Філософський енциклопедичний словник / голов. ред. В. І. Шинкарук. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
31. Шевырдяева Л. Н. Опыт изучения концептосферы конституционного права США [Электронный ресурс] / Л. Н. Шевырдяева. – Режим доступа : www.lomonosov.msu.ru/archive/lomonosov_2007/10/hevyrdyaeva.pdf
32. Энциклопедический словарь-справочник лингвистических терминов и понятий. Русский язык / под ред. А. Н. Тихонова и др. – М. : Флинта ; Наука, 2001. – 812 с.
33. Langacker R. W. Foundations of Cognitive Grammar / R. W. Langacker. – Stanford, CA : Stanford Univ. Press, 1987. – Vol. 1 : Theoretical prerequisites. – XI, 516 p.
34. Talmy L. Figure and Ground in Complex Sentence / L. Talmy // Universals in Human Language. – Vol. IV : Syntax. – Stanford, 1978. – P. 1–10.

Науменко Людмила. Описание-моделирование в ментально-языковых структурах: когнитивное пространство, концептуария, концептосфера. В статье исследуются методологические подходы к описанию-моделированию когнитивного пространства современного англоязычного бизнес-дискурса. Рассматриваются базовые понятия когнитивной лингвистики: «когнитивное пространство», «концептуария», «концептосфера», «лингвоконцептосфера» и смежные с ними понятия «когнитивная база», «семиосфера», «семантическое пространство», «семиотическое пространство», «концептуальное пространство», «концептуальная система», «концептуальная отрасль», «концептополе» и «концептуария». Изучены происхождение термина *концептосфера*, его дефиниции, структурная организация означаемого им референта. Установлено, что концептосферу составляет совокупность системно организованных концептов, которые образуют определенную иерархию из супер-, макро-, базовых и миниконцептов, которые профилируются в три возможные проекции: языковое сознание, языковую репрезентацию, текст или дискурс. На уровне горизонтальных связей концепты связаны между собой семантическими, логико-понятийными, смысловыми, ассоциативными и формально-структурными связями.

Ключевые слова: когнитивное пространство, концептосфера, концептуария, концепт, бизнес-дискурс, описание-моделирование.

Naumenko Liudmyla. Description-Modeling in Mental Language Structures: Cognitive Space, Conceptuary, Conceptual Sphere. The paper is devoted to the study of methodological approaches to description-modeling of cognitive space of the contemporary business English discourse. The basic notions of cognitive linguistics, i.e. «cognitive space», «conceptuary», «conceptual sphere», also «linguaconceptual sphere» and borderline notions «cognitive base», «semiosphere», «semantic space», «semiotic space», «conceptual space», «conceptual system», «conceptual branch», «conceptual field» and «conceptuary» have been considered. The origin of the term *conceptual sphere*, its definitions, structural organization of the referent denoted by it have been studied. It has been determined that the conceptual sphere consists of the unity of systematically organized concepts that form a certain hierarchy from super-, macro-, basic and mini-concepts which profile into the three possible projections: language conscience, language representation, text or discourse. Concepts are connected by semantic, logical notional, sense, associative and formal structural relations on horizontal level.

Key words: cognitive space, conceptual sphere, conceptuary, concept, business discourse, description-modeling.

Стаття надійшла до редколегії
22. 03. 2016 р.